

ПОСЛЕДЊИ ТРАГОВИ СТАРЕ АРХИТЕКТУРЕ НА САВСКОЈ ПАДИНИ

У непосредној близини данашњег савског пристаништа, на стрмој савској падини, у улици Светозара Радића бр. 4, налази се стара кућа Димитрија Мирковића трговца дереглијама. То је један од последњих примера мањих зграда занатлија и трговаца прошлог доба, чији ће и сам траг нови регулациони план савске падине потпуно избрисати.

Ова зграда не припада уобичајеним типовима већих старих варошких кућа, најчешће симетрично распоређених просторија са тремовима, диванханама, док-сатима окренутим према башти са широким стрехама богато украшеним ентеријерима и препуштеним горњим деловима зграде над доњим. Ово је један ретак пример старе грађанске куће који унеколико отступа од поменутих основних карактеристика старе варошке куће Београда и уопште од грађевина у нашој народној архитектури. Зато је ова зграда од посебног интереса као један од примера прелазних типова у развоју станбене архитектуре Београда.

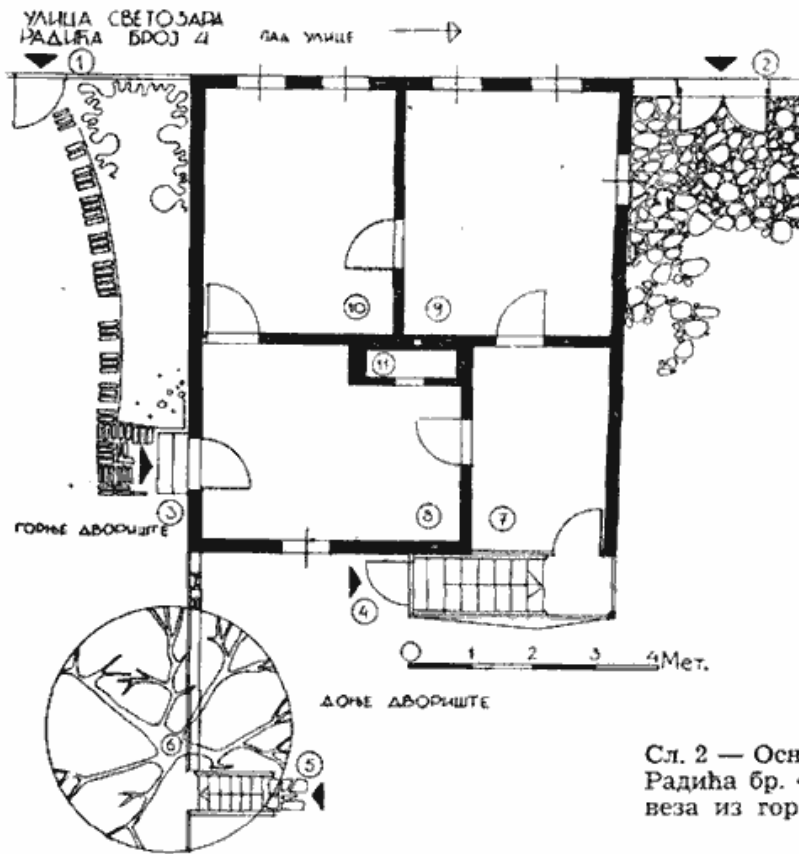
Кућа је подигнута на терену у паду и својим решењем потпуно је прилагођена савској падини. Са горње стране косе, из горњег дворишта, улазило се раније у „кућу” са великом оцаклијом која се данас не употребљава. Из ове се улазило у остале две просторије — собе — и у једну мању, данас кухињу. Из доњег дворишта, које је делимично поплочано калдрмом, спољним дрвеним степеништем примани су гости у највећу гостинску просторију са три прозора. Положај усамљеног јужног прозора у овој одаји потсећа нас на сличан систем контроле улазне капије у доње двориште који је готово редовно примењиван

бочним постављањем прозора на еркери-ма и ћошкама код многих наших старих варошких кућа. Тако су извесна искуства као и карактеристични елементи: пространа оцаклија, спољно степениште везано са минијатурним лети отвореним простором према башти која је раније била у зеленилу и одакле је био могућ поглед према Сави (јер данашњих околних суседа није било) ипак примењивани у оквирима економских могућности и домаћих потреба.

У доњем делу зграде раније су биле помоћне просторије и подрум који су

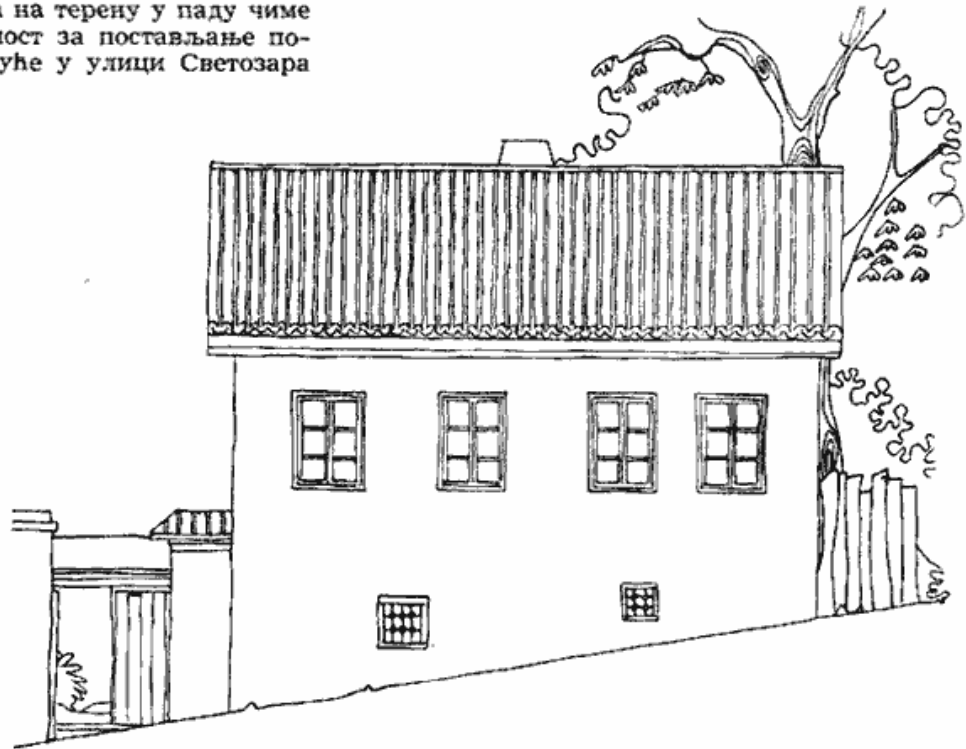

Сл. 1 — Један од ретких примера старе архитектуре на Савској падини у улици Светозара Радића бр. 4

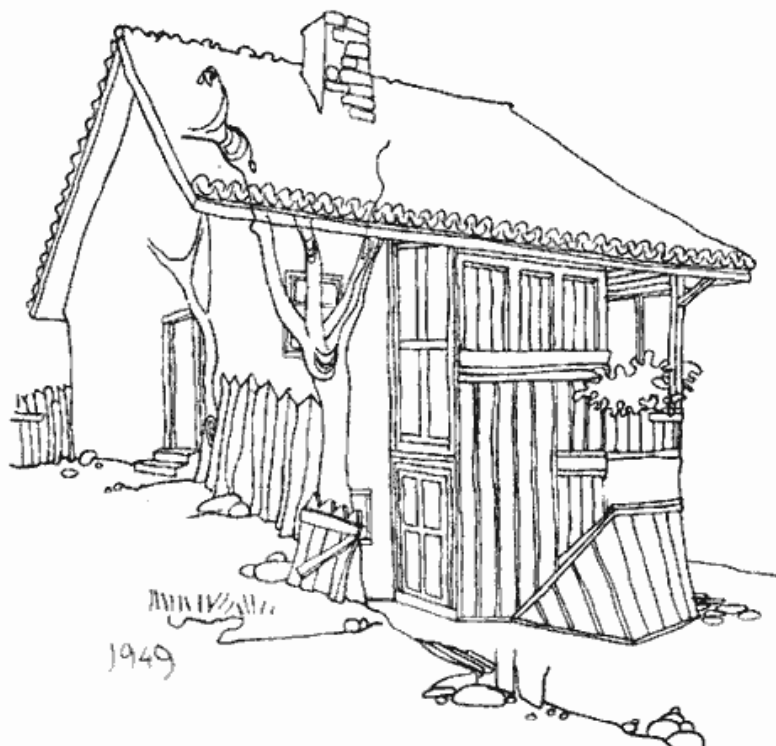

Сл. 2 — Основа спрата куће у улици Светозара Радића бр. 4 са диспозицијом комуникативних веза из горњег и доњег дворишта

Сл. 3 — Улична фасада на терену у паду чиме је искоришћена могућност за постављање подрума у доњем делу куће у улици Светозара Радића бр. 4

Сл. 4 — Перспективна скица куће у улици Светозара Радића бр. 4 из горњег дворишта са погледом на дрвено степениште и главни гостински улаз

током година преграђивани тако да данас не одају праву слику изгледа старог распореда у овом делу куће која је иначе и сама у трошном стању услед дотрајалости читаве дрвене скелетне конструкције. Ипак ова кућа данас претставља један посебан пример и попуњава извесне празнине у нашем познавању функ-

ционалних и просторних односа у нашој станбеној култури из овог релативно новијег доба наше прошлости.

Поменућемо још једну зграду тога времена, такође трговачке породице, Жујовић, која је посебно у програмском смислу од интереса. Данас иако у трошном стању, са многим преграђивањем извршеним у неколико махова, она одаје утисак прилагођавања новим стремљењима у архитектури после ослободилачких ратова почетком XIX века. У горњем делу према улици биле су простране собе за становање а према дворишту „балкони”. У једном горњем и читавом делу приземља у попречном смислу према улици, налазиле су се многе помоћне просторије за млађе а у дну дворишта коњушнице, тако да је читав комплекс зграде деловао јединствено. Тешко би се могла дати аутентична слика ове дотрајале зграде, зато њена архитектонско-графичка диспозиција није дата, као ни већ познате симетричне шеме распореда просторија зграде у Фрушкогорској улици број 5, последње на савској падини у близини новог моста. Тако ће од ових данас још увек материјалних трагова ускоро остати само ове белешке.

Сл. 5 — Карактеристичан пример постепеног отступања од оријенталних утицаја половином прошлог века. Кућа је грађена између 1846 и 1850 године за трговачку породицу Жујовић (Карађорђева улица бр. 29)

LES DERNIERS VESTIGES DE L'ANCIENNE ARCHITECTURE SUR LE VERSANT DE LA SAVE

DJ. PETROVIĆ

Très près du port actuel, sur le bord de la Save, sur le versant abrupt, dans la rue Svetozar Radić au № 4 se trouve l'ancienne maison de Dimitrije Mirković, commerçant de chalands. Cette maison peut servir comme modèle des petites maisons de commerçants et artisans du siècle dernier, qui disparaîtront dans quelques années avec le plan de régularisation de la ville.

Cette maison appartient aux types des anciennes maisons citadines, ayant le plus souvent des pièces symétriquement alignées avec des parvis, des vérandas, des balcons donnant sur le jardin, avec de larges larmiers et des intérieurs richement arrangés, le haut de la maison surplombant le bas. C'est un exemple rare de vieille maison citadine de Belgrade qui s'éloigne un peu des caractéristiques du type classique des bâtisses faisant partie de notre architecture nationale.

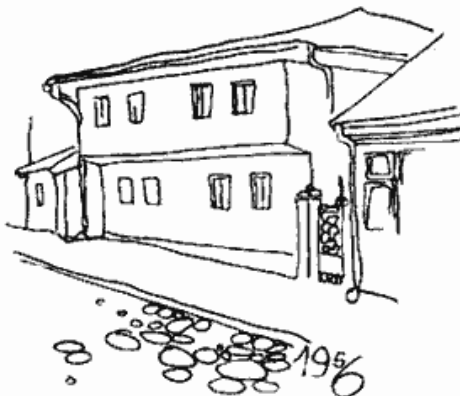
Nous mentionnerons aussi une nouvelle maison de ce temps appartenant de même à une famille de commerçants, Zujović, qui est caractéristique par sa composition. A l'étage, sur la rue se trouvent les chambres d'habitation assez spacieuses ainsi que des balcons donnant sur le jardin. Dans une partie de l'étage du côté de la rue ainsi que dans tout le rez-de-chaussé, au sens transversal, se trouvaient les dépendances ainsi que les chambres des serviteurs tandis qu'au fond de la cour se trouvait l'écurie.

Les schémas symétriques des solutions de la maison se trouvant dans la rue Fruškogorska au № 5, dernière bâtie sur le versant de la Save, auprès du nouveau pont, ne sont point reproduits pour la même raison. C'est ainsi qu'il ne restera bientôt de ces vestiges, aujourd'hui encore visibles, que ces notices-ci.

Illustrations dans le texte:

- Fig. 1 — Un des rares modèles de l'ancienne architecture se trouvant sur le versant de la Save au № 4 de la rue Svetozara Radića
- Fig. 2 — Plan du premier étage de la maison se trouvant au № 4 de la rue Svetozara Radića avec la disposition des communications entre le jardin du bas et celui du haut
- Fig. 3 — La façade du côté de la rue se trouvant sur le terrain en pente qui a été utilisé pour établir une cave dans la partie intérieure de la maison

- Fig. 4 — Esquisse de la perspective du jardin supérieur avec la vue sur les escaliers en bois et l'entrée principale
- Fig. 5 — Modèle caractéristique du rétrograde-ment graduel de l'influence orientale du milieu du siècle dernier. La maison fut bâtie entre 1846 et 1850 pour la famille des commerçants Zujović
- Fig. 6 — Un de derniers modèles du type oriental de vieilles maisons avec une disposition strictement symétrique des pièces au rez-de-chaussée et à l'étage. (Fruškogorska № 5)

Сл. 6 — Један од последњих примера оријенталног типа старих кућа са строго симетричним распо-

редом просторија у приземљу и на спрату. Зграда се налази у Фрушкогорској улици бр. 5